

Vad menas egentligen med "Förintelsen"? Och spelar det någon roll?

Den 27 januari 1945 befriade enheter ur den 60:e sovjetiska armén de nazistiska Auschwitzlägren. Det var slutet för det sista och största nazistiska förintelselägret, Auschwitz-Birkenau, men det var inte slutet på Nazitysklands massmordspolitik i andra läger, eller på andra håll. Bara fyra dagar senare sköts t.ex. 3000 judiska kvinnor på en strand i Gdańskbukten (vid dåvarande bad- och bärnstensorten Palmnicken i Ostpreussen, numera Jantarnyj i Kaliningradregionen). Emellertid är det 27 januari och namnet "Auschwitz" som gradvis kommit att inta en särskild plats i det kollektiva medvetandet. Sedan 1999 är denna dag enligt riksdagsbeslut en svensk "nationell minnesdag över Förintelsen", och 2005 institutionaliserades den även av FN som "Förintelsens internationella minnesdag".

I DN 18/1-17 skriver Kristina Lindquist: "Är [Förintelsen] ett historiskt unikum bortom alla skildringar och jämförelser, eller är den ett exempel på mänsklig grymhet att dra lärdomar av? Diskussionen sträcker sig från Nobelpristagaren Elie Wiesels kritik mot 'Förintelsekonsten' på 80-talet till alldeles aktuella utställningar, där Forum för levande historia har anklagats för att göra Anne Frank till en allmän projektionsyta för allt möjligt. Är det en skymf mot offren att använda Förintelsen för att navigera i vår tid – eller är det en skymf att *inte* göra det?"

Men vad är det vi ska minnas 27 januari? Var kommer begreppet "Förintelsen" ifrån, och vad konnoterar och denoterar det idag? Någon konsensus finns inte, definitionerna och synsätten varierar. Och vad innebär det att "Förintelsen", hur begreppet än definieras, har blivit en topos som sträcker sig långt utanför sin konkreta historiska tid och verklighet, och ofta används som metafor och metonymi i olika sammanhang? Vad betyder allt detta för förståelsen av nazismen och dess politik, vilka förståelsevägar öppnas och vilka blockeras? Står begreppet idag kanske t.o.m. i vägen för analysen och förståelsen av vad som hände i Europa (och Nordafrika) under åren 1933-1945?

I anslutning till *Förintelsens minnesdag* leder idéhistoriker Stéphane Bruchfeld ett problematiserande begreppsteoretiskt seminarium kring dessa och relaterade frågor.